

До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.093
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова
29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки

ГАЛУС Олени Олександрівни

**на дисертацію КОНОВАЛЕНКА Андрія Григоровича на тему:
«Адміністративно-правові засади реалізації державної політики
України в сфері енергетики в умовах євроінтеграції»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження КОНОВАЛЕНКА Андрія Григоровича визначається необхідністю розв'язання гострого науково-практичного протиріччя, що постало перед вітчизняною правовою системою: з одного боку, Україна здійснює масштабну й прискорену адаптацію свого законодавства до стандартів Європейського Союзу, а з іншого – змушена впроваджувати екстрені та мобілізаційні заходи для захисту й відновлення енергетичної інфраструктури в умовах триваючої військової агресії.

Традиційні моделі державного управління в енергетичній сфері, засновані на домінуванні жорстких адміністративно-командних методів і монополізмі, виявилися неспроможними ефективно реагувати на сучасні виклики. Сьогодні виникає нагальна потреба у формуванні принципово нової парадигми адміністративно-правового впливу. Вона має гармонійно поєднувати ринкові механізми (конкуренцію, свободу вибору постачальника, стимулююче тарифоутворення) з дієвим публічним контролем та координацією з боку держави.

Особливої ваги дослідження набуває через потребу детального правового аналізу та впровадження норм законодавства Європейського Союзу у сфері енергетики, зокрема Директиви (ЄС) 2019/944 про спільні правила внутрішнього ринку електроенергії, Регламенту (ЄС) 2019/942 про заснування Агентства Європейського Союзу з питань співробітництва енергетичних регуляторів (ACER), Регламенту REMIT та Директиви RED III.

Це вимагає не просто механічного копіювання європейських актів, а побудови стійкої інституційної системи, здатної гарантувати повну незалежність національного регулятора (НКРЕКП), забезпечити прозоре функціонування Датахабу як ядра єдиної цифрової екосистеми ринку та запровадити дієві запобіжники проти зловживань і накопичення боргів між учасниками ринку.

Водночас безпековий чинник вимагає гнучкого адміністративно-правового регулювання децентралізованої генерації («зеленого» переходу та розподілених джерел енергії), захисту об'єктів критичної інфраструктури та оперативного антикризового менеджменту.

Усе це зумовлює потребу в глибокому теоретико-правовому переосмисленні засад реалізації державної політики у сфері енергетики. Дисертація КОНОВАЛЕНКА Андрія Григоровича пропонує комплексне вирішення цих питань, заповнюючи суттєві прогалини в доктрині вітчизняного адміністративного права. Праця є своєчасною, теоретично обґрунтованою та має пряме прикладне значення для формування безпечної, стійкої та євроінтегрованої енергетичної системи України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових результатів, представлених у дисертаційному дослідженні КОНОВАЛЕНКА Андрія Григоровича, є наслідком застосування комплексного та репрезентативного методологічного інструментарію, а також ретельного опрацювання значного масиву першоджерел.

Методологічна основа роботи вибудована на засадах системно-структурного підходу, що дозволило автору розглядати державну політику у сфері енергетики не як розрізнену сукупність галузевих рішень, а як цілісну правову та інституційну систему. Використання діалектичного методу дало змогу проаналізувати динаміку розвитку адміністративно-правового регулювання енергетичного сектору в процесі наближення України до стандартів ЄС, а також обґрунтувати положення про діалектичний взаємозв'язок переваг і недоліків чинної моделі регулювання. Завдяки формально-юридичному та порівняльно-правовому методам здобувач детально дослідив європейське законодавство у сфері енергетики та визначив конкретні юридичні механізми його імплементації у вітчизняне правове поле. Особливу роль у дослідженні відіграв метод класифікації, за допомогою якого автором побудовано авторську класифікацію видів завдань адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики за критерієм функціональної спрямованості адміністративно-правового

впливу, а також виокремлено структурні рівні енергетичної безпеки як категорії державної політики. Застосування статистичного методу дозволило проаналізувати кількісні показники гармонізації законодавства та стану розрахунків на ринку електроенергії, а логіко-семантичного – уточнити понятійний апарат дослідження, зокрема категорію енергетичної безпеки.

Джерельну базу дослідження складають не лише праці провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі адміністративного права й державного управління, а й великий масив емпіричних даних: акти законодавства України та Європейського Союзу, офіційні документи Європейської Комісії та Ради ЄС, звіти Секретаріату Енергетичного Співтовариства та Міжнародного енергетичного агентства, статистика НКРЕКП і Міністерства енергетики України. Логіка викладу матеріалу є послідовною, а кожен розділ дисертації завершується чіткими, самостійно сформульованими висновками, що логічно підводять до загальних результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів має виражений концептуальний характер та полягає у суттєвому збагаченні доктрини вітчизняного адміністративного права новими підходами до регулювання стратегічних секторів економіки. Серед ключових положень, що визначають наукову новизну роботи, слід виокремити наступні.

По-перше, запропоновано авторську класифікацію видів завдань адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики, побудовану за критерієм функціональної спрямованості адміністративно-правового впливу, що охоплює інституційне, нормотворче, тарифне, цифровізаційне, контрольно-наглядове та дозвольно-реєстраційне завдання. На відміну від наявних у науці загальнотеоретичних класифікацій методів і форм державного управління, ця класифікація конкретизує їх стосовно галузевої специфіки електроенергетики та прив'язує кожен вид завдання до конкретних вимог acquis ЄС, а виокремлення цифровізаційного виду завдання відображає якісно нову роль управління даними в сучасному регулюванні енергетичних ринків.

По-друге, обґрунтовано багаторівневу модель енергетичної безпеки як категорії державної політики, що включає фізичний захист об'єктів критичної інфраструктури, ресурсну стійкість через стратегічні запаси енергоносіїв та диверсифікацію постачання, розосереджену стійкість генеруючих потужностей і технологічну (кібернетичну) стійкість систем управління. Автор довів, що в сучасних реаліях забезпечення стійкості енергосистеми вимагає не лише фізичного захисту критичної інфраструктури, а й створення правових стимулів для розвитку

децентралізованої генерації та цифровізації управління мережами, зокрема через упровадження платформи Датахабу.

По-третє, концептуалізовано поняття інституційної та фінансової незалежності національного регулятора (НКРЕКП) як базової вимоги європейського законодавства, зокрема статті 57 Директиви (ЄС) 2019/944. Дисертант чітко розмежував політичні функції Міністерства енергетики України та регуляторні функції НКРЕКП, запропонувавши адміністративно-правові гарантії унеможливлення поза межного впливу органів виконавчої влади на діяльність Регулятора, а також обґрунтував, що вимога незалежності регулятора за правом ЄС не виключає ані судового перегляду його рішень, ані парламентського нагляду.

По-четверте, обґрунтовано теоретичне положення про діалектичний взаємозв'язок переваг і недоліків сучасного стану адміністративно-правового регулювання електроенергетики, згідно з яким більшість недоліків чинної моделі є не запереченням відповідних переваг, а наслідком незавершеності або дефектності реалізації тих самих реформ, що ці переваги становлять. Із цього положення випливає практично значущий висновок про те, що стратегією вдосконалення має бути доведення розпочатих реформ до логічного завершення, а не перегляд обраного курсу.

По-п'яте, удосконалено підходи до адаптації вітчизняного законодавства до вимог законодавства ЄС. Здобувач довів, що механічне копіювання європейських норм без урахування специфіки українського енергобалансу та інституційно-правового контексту є неефективним, обґрунтувавши, що межі застосовності зарубіжного досвіду визначаються не змістом конкретних технічних рішень, а саме інституційно-правовим контекстом їх реалізації.

Практична значущість результатів дисертаційного дослідження підтверджується тим, що сформульовані автором пропозиції (зокрема щодо доповнення Закону України «Про ринок електричної енергії» нормою про пріоритет зобов'язань за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства, внесення змін до Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» щодо фінансової автономії Регулятора, запровадження механізму взаємодії між Міністерством енергетики та НКРЕКП, а також доповнення Кодексу комерційного обліку електричної енергії процедурними гарантіями для учасників ринку) мають прикладний характер і можуть бути безпосередньо використані у законотворчій діяльності, процесі адаптації підзаконних актів, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти юридичного профілю.

Аналіз дисертаційного дослідження та опублікованих праць КОНОВАЛЕНКА Андрія Григоровича засвідчує дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності, визначених чинним законодавством України. Робота є результатом самостійного наукового пошуку автора. Усі використані у тексті концепції, статистичні дані, цитати вітчизняних та зарубіжних учених, а також нормативно-правові документи супроводжуються точними й коректними посиланнями на джерела запозичень. Фактів академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів у дисертації не виявлено. Автор демонструє належний рівень наукової культури та дотримання етичних стандартів проведення дисертаційних досліджень.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, захищених за темою дисертації. Результати дослідження КОНОВАЛЕНКА Андрія Григоровича належним чином апробовані у публікаціях у наукових фахових виданнях та тезах виступів на науково-практичних конференціях, з яких 3 у наукових статтях у фахових виданнях України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Безумовно, дисертаційна робота КОНОВАЛЕНКА Андрія Григоровича заслуговує на високу позитивну оцінку, водночас слід констатувати, що окремі її положення потребують додаткового уточнення та подальшого розвитку.

Так, в окремих підрозділах роботи (зокрема, при аналізі балансуючого ринку, РАВ-регулювання та географічної асиметрії мереж) виклад технічних та економічних аспектів функціонування енергетичної галузі за обсягом подекуди переважає над власне адміністративно-правовим аналізом. З огляду на спеціальність 081 «Право», доцільно було б послідовніше витримувати юридичний фокус дослідження, розкриваючи зазначені техніко-економічні питання виключно через призму адміністративно-правових механізмів, процедур регулювання та повноважень суб'єктів владних повноважень

Крім того, у підрозділі 2.3 автор виявляє існування двох паралельних систем оцінювання прогресу гармонізації законодавства – узагальненої звітності Кабінету Міністрів України (78–83 %) та диференційованої оцінки Секретаріату Енергетичного Співтовариства (від 26 до 75 % за кластерами) – та обґрунтовано доводить, що сама наявність двох несумісних методологій становить самостійну проблему прозорості державної політики. Водночас у роботі бракує пропозицій щодо шляхів практичного подолання цієї методологічної розбіжності. Було б доцільно почути позицію дисертанта під час захисту стосовно того, яка з наявних методологій є більш придатною для

наукового аналізу та оцінки реального стану гармонізації, а також чи можлива і в який спосіб гармонізація самих підходів до моніторингу виконання Україною своїх зобов'язань у сфері енергетики.

Викладені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну наукову значущість дисертаційного дослідження, а лише окреслюють напрями для подальшого наукового діалогу.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження КОНОВАЛЕНКА Андрія Григоровича на тему «Адміністративно-правові засади реалізації державної політики України в сфері енергетики в умовах євроінтеграції» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, яке має істотне значення для науки адміністративного права, а його автор – КОНОВАЛЕНКО Андрій Григорович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка

кандидатка юридичних наук,
доцентка, завідувачка кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права Хмельницького
університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

Олена ГАЛУС